

Ostatnie projekty nowych kodeksów kryminalnych. (Austryacki, niemiecki i szwajcarski).

Napisał

Prof. Dr. Józef Rosenblatt.

W krótkich odstępach czasu ogłoszono trzy projekty nowych kodeksów kryminalnych. t. j. nowe opracowanie projektu kodeksu k. szwajcarskiego z r. 1908 (ogłoszone w lecie 1909 r.), projekt kodeksu k. austryackiego (ogłoszony we wrześniu 1909 r.) a w końcu projekt kodeksu k. niemieckiego (ogłoszony w październiku 1909 r.). Wszystkie trzy projekty ogłoszono jako »Vorentwurf«, to znaczy z zastrzeżeniem, że ogłoszony projekt uledez ma jeszcze rewizyi, zanim przedłożony zostanie ciała prawodawczemu powołanemu do ostatecznego rozpatrzenia projektu i uchwalenia ustawy.

Porównanie trzech projektów nasuwa się samo przez się i jest istotnie bardzo pouczające.

Pod względem techniki zewnętrznej uderza, że projekt szwajcarski liczy tylko artykułów 291 i jest najkrótszy; projekt niemiecki liczy paragrafów 310 i jest drugim z rzędu co do objętości; projekt austryacki jest najobszerniejszy, bo liczy paragrafów 478.

W układzie zewnętrznym uderza dalej różnica następująca: projekt szwajcarski obejmuje dwie księgi, z których pierwsza (art. 1—232) zawiera rzecz o zbrodniach, druga (art. 233—291) rzecz o przekroczeniach. Każda z tych ksiąg zaś obejmuje część ogólną i część szczególną. Projekt szwajcarski wprowadza zatem osobną część ogólną dla zbrodni, a osobną dla przekroczeń. Występków projekt szwajcarski nie zna, lecz przyjmuje tylko dwie kategorie przestępstw tj. zbrodnie i przekroczenia.

Projekt niemiecki dzieli przestępstwa tak jak kodeks obowiąz-

zujący na trzy kategorie, tj. na zbrodnie, występki i przekroczenia i obejmuje w §§ 1—99 część ogólną, odnoszącą się do wszystkich przestępstw zarówno. Część zaś szczególna zawarta w §§ 100—310 dzieli się na pięć ksiąg, z których pierwsze cztery obejmują: 1) zbrodnie i występki przeciw państwu; 2) zbrodnie i występki przeciw urządzeniom państwowym; 3) zbrodnie i występki przeciw osobie; wreszcie 4) zbrodnie i występki przeciw majątkowi. Ostatnia zaś księga piąta obejmuje przekroczenia.

Projekt austriacki rozróżnia cztery kategorie przestępstw, tj. zbrodnie, występki i przekroczenia, a nadto t. zw. przekroczenia porządkowe (*Ordnungsübertretungen*).

Część pierwsza (§§ 1 do 108) zawiera postanowienia ogólne, odnoszące się do wszystkich kategorii przestępstw.

Część druga obejmuje w 29 rozdziałach postanowienia szczególne o zbrodniach, występkach i przekroczeniach; rozdział zaś ostatni części drugiej (§§ 456 do 478) zawiera wspomniane wyżej przekroczenia porządkowe. Są to z natury swojej przekroczenia policyjne, które powinny właściwie stanowić osobny kodeks karny policyjny i których ukaranie oddaćby należało władzom policyjnym. Nie nastąpiło to jedynie dla braku odpowiedniej organizacji i odpowiednich sił dla stworzenia sądownictwa karnego policyjnego.

Co do rzeczy samej podnieść należy w pierwszej linii, że wszystkie trzy projekty czynią znaczne ustępstwa szkole nowej prawa karnego, reprezentowanej głównie przez prof. Liszta i przez międzynarodowy związek kryminalistów.

Mysłą przewodnią szkoły nowej jest, jak wiadomo, ochrona interesów społecznych. Do tego celu zdąża ona z jednej strony przez uchronienie od kryminału tych, których poprawić i ocalić dla społeczeństwa można; z drugiej zaś strony przez uczynienie nieszkodliwymi tych, których ze względu na ich stan podmiotowy (*état dangereux-Prins*) i przeszłość uważać należy za niebezpiecznych dla ogółu (*gemeingefährlich*).

Pierwszej myśli odpowiadają instytucje: warunkowego zasądzenia, rehabilitacji, zakłady pracy przymusowej, zakłady dla wyleczenia z nałogu pijaństwa, oraz ogół postanowień o obchodzeniu się z przestępcami młodocianymi (*Jugendstrafrecht*), które zmierzają właśnie do powstrzymania przestępców młodocianych od recydywy i do sprowadzenia ich na drogę prawa.

Do celu drugiego zdążają środki zwane w nowszej nauce prawa

karnego i w projektach ustaw karnych, o których mowa, »środkami zabezpieczającymi« (sichernde Massnahmen vel Sicherungsmittel), do których należą:

- 1) Zakłady dla zbrodniczych obłąkańców (verbrecherische Irre);
- 2) Zakłady dla osób o zmniejszonej poczytalności (umysłowo upośledzonych);
- 3) Zakłady dla zbrodniarzy niebezpiecznych dla ogółu (w szczególności dla niebezpiecznych recydywistów);
- 4) Zakłady dla włóczęgów i osób mających wstręt do pracy (zakłady dla pracy przymusowej);
- 5) Zakłady dla pijaków nałogowych;
- 6) Zakaz chodzenia do szynków (Wirtshausverbot);
- 7) Poręka spokojnego zachowania się (Friedensbürgerschaft);
- 8) Internowanie i konfinacja;
- 9) Dozór policyjny;
- 10) Wydalenie z kraju;
- 11) Ogłoszenie wyroku w pismach publ.;
- 12) Konfiskata przedmiotów służących celom zbrodniczym lub stworzonych przez czyn karygodny.

Otóż projekty karne, o których mówimy, zaprowadzają powyższe instytucje. czy to wszystkie. czy też niektóre z nich.

W szczególności wprowadza projekt szwajcarski:

- 1) Zakłady dla zbrodniarzy zawodowych i nałogowych,
- 2) Zakłady, w których mają być osadzeni i znagnieni do pracy włóczęgi i osoby mające wstręt do pracy (Arbeitserziehungsanstalten),
- 3) Zakłady dla pijaków nałogowych.

Nadto zna projekt szwajcarski następujące dwa środki zapobiegawcze: zakaz odwiedzania szynków (Wirtshausverbot), który może być nałożony na zbrodniarza, który popełnił czyn karygodny z powodu nadmiernego używania trunków alkoholowych, i porękę spokojnego zachowania się (Friedensbürgerschaft), której można żądać, jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo, że ktoś wykona zbrodnię, której popełnieniem groził, lub, że zasądzony powtórzy zbrodnię, za którą go zasądzone.

Projekt niemiecki zaprowadza podobnie poszczególne zakłady karne dla zbrodniarzy zawodowych i nałogowych, zakłady pracy przymusowej i zakłady dla wyleczenia od nałogu pijaństwa (Trinkerheilanstalten) i zna także zakaz odwiedzania szynków. Poręki spokojnego zachowania się nie zna, wprowadza natomiast zakaz

przebywania w pewnej miejscowości, który można nałożyć na zasądzonego ze względów bezpieczeństwa ogólnego.

Projekt austriacki zaprowadza zakłady państwowe dla obłąkanych zbrodniarzy (Anstalten für verbrecherische Irre), w których osadzić należy osoby umyślowo chore i oddające się pijaństwu, które popełniły czyn zagrożony karą więzienia powyżej sześciu miesięcy, a zostały uwolnione dla braku poczytalności w czasie popełnienia czynu, są zaś szczególnie niebezpieczne (gemeingefährlich) dla moralności, bezpieczeństwa lub mienia osób trzecich.

Dalej wprowadza projekt zatrzymanie nadal w zakładzie karnym — po odcierpieniu kary — zbrodniarzy dla ogółu niebezpiecznych, których już dwukrotnie zasądzono za zbrodnie niebezpieczne przeciw obyczajności, życiu lub mieniu ludzkiemu na kary kryminalne, a którzy w przeciągu lat 6 po odcierpieniu ostatniej kary znowu podobnej zbrodni się dopuszczają.

Sąd karny ma mianowicie uznać wyrokiem dopuszczalność zatrzymania takich niebezpiecznych zbrodniarzy w zakładzie karnym nadal, tj. także po odcierpieniu kary, a na zasadzie wyników wykonania kary ma się następnie orzec, czy można takiego więźnia wypuścić z więzienia, czy też należy go jako niebezpiecznego dla społeczeństwa zatrzymać nadal czy to w osobnym zakładzie (specyjalnym dla zbrodniarzy niebezpiecznych), czy też w osobnym oddziale zakładu karnego. To samo stosuje projekt do osób o t. zw. zmniejszonej poczytności (vermindert zurechnungsfähige).

Zakazu uczęszczania do szynków ani instytucji rękojmi za spokojne zachowanie się projekt austriacki nie zna. Wszystkie trzy projekty wprowadzają dalej odmienne aniżeli dotąd traktowanie przestępców młodocianych; zawierają mianowicie postanowienia odpowiadające dzisiejszym wymaganiom ogólnym i uchwałąm kongresów dla osób młodocianych.

Najwięcej postępowym i najliberalniejszym jest w tym względzie projekt austriacki. Projekt ten stanowi przede wszystkim w § 6, że ten, kto popełnił czyn karygodny w wieku pomiędzy skończonym rokiem 14 tym a 18-tym, nie podpada karze, jeżeli czy to dla nieodpowiedniego rozwoju, czy też dla braku dojrzałości umysłowej, nie posiadał zdolności uznania, że popełnia bezprawie, lub pokierowania swą wolą wedle uznania.

Młodocianego, który z tego powodu nie będzie karany, należy oddać na opiekuńcze (przymusowe) wychowanie (Fürsorgeerziehung).

Dla przestępców młodocianych wprowadza dalej projekt austr dopuszczalność zupełnego zaniechania nałożenia jakiejkolwiek kary (Absehen von der Strafe), jeżeli młodociany popełnia tylko z swawoli lub nierozwagi czyn nie zagrożony karą cięższą, aniżeli trzechmiesięcznem pozbawieniem wolności lub grzywną kwoty 1.000 K nie przekraczającą.

Dalej zna projekt instytucję warunkowego uwolnienia od kary (bedingter Strafnachlass), a raczej zawieszenia wykonania kary. Jeżeli mianowicie młodociany przestępca zostaje zasądzony na karę pozbawienia wolności, nie dłużej trwającą jak 3 miesiące, lub na grzywnę nie przekraczającą kwoty 1.000 K — może sąd — jeżeli sprawca nie był dotąd zasądzony na karę pozbawienia wolności, zawiesić wykonanie kary na okres próbny od roku do lat trzech z tym skutkiem, że jeśli młodociany przez ten okres próbny dobrze się zachowa, kara uważana będzie za umorzoną

Wreszcie może sąd zarządzić oddanie osób młodocianych na opiekuńcze wychowanie i to w miejsce kary lub po odcierpieniu kary w miarę zachodzących okoliczności, jeżeli młodociany z powodu swego zaniedbania wymaga opieki i wychowania.

Projekt austr. zaprowadza w końcu dla osób młodocianych znaczne złagodzenie kar zagrożonych zwyczajnie za zbrodnie i występki, instytucję rehabilitacji i uchylenie wszelkich skutków (utruty i uszczuplenia praw). połączonych zwyczajnie z zasądzeniem za zbrodnie.

Projekt niemiecki odnośnie do obchodzenia się z przestępcami młodocianymi różni się od projektu austr. w następującym punkcie za-admiczym.

Według przytoczonego przepisu § 6 projektu austr. może sędzia uwolnić młodocianego przestępcę dla braku przytoczonych warunków odpowiedzialności karnej i oddać go na opiekuńcze wychowanie. Według projektu niemieckiego (§ 69) przestępca, który 18-go roku życia nie skończył, jeśli tylko skończył lat 14. ma być traktowany w regule tak samo jak przestępca, który 18-ty rok życia skończył, a tylko karać go należy łagodniej i to według przepisów o usiłowaniu. Jeżeli zaś czyn przedstawia się jako skutek złego wychowania lub jeśli w ogólności potrzebne się okazują środki wychowawcze, aby przestępcę przyzwyczaić do życia odpowiedniego ustawom, może sąd obok kary pozbawienia wolności lub w miejsce tejże oddać go na wychowanie ewent. do zakładu wychowawczego lub poprawczego.

Nie zna zatem projekt niem. t. zw. odpowiedzialności warunkowej osób pomiędzy r. 14 a 18 życia i nie zna też uwolnienia młodocianego przestępcy dla braku umysłowego rozwoju itp.

Natomiast instytucję rehabilitacji czyli wykreślenia zasądzonego z list karnych z wszystkimi skutkami takiego wykreślenia pod warunkiem, że się zasądzony przez pewien okres czasu po pierwszym zasądzeniu odpowiednio zachował, zaprowadza projekt niemiecki dla wszystkich przestępców, a nie tylko dla młodocianych, jak to czyni projekt austriacki

Instytucję warunkowego zawieszenia kary (bedingte Strafaussetzung) wprowadza również projekt niem. zgodnie z wymaganiami nowej szkoły krym. dla wszystkich przestępców (a nie tylko młodocianych), którzy pierwszy raz zasądzeni zostali na karę pozbawienia wolności nie przekraczającą 6 miesięcy.

Wpływ nowych poglądów na cel kary objawia się dalej we wszystkich trzech projektach bardzo wyraźnie w postanowieniach ogólnych o karaniu przestępstw.

I tak powiada projekt austr. w § 43: karę wymierzyć należy według zawinienia i niebezpieczności sprawcy (die Strafe ist nach dem Verschulden und der Gefährlichkeit des Täters zu bemessen), co odpowiada właśnie zasadzie szkoły nowej, że decydujące dla celów kary. tj. dla zabezpieczenia interesów społeczeństwa momenta są: wina sprawcy i niebezpieczeństwo, jakie grozi od niego społeczeństwu, a dopiero w drugim rzędzie uwzględnić należy jakość czynu itd. (§ 43 zdanie drugie).

Tę samą myśl chociaż w odmienny sposób wyraża projekt niemiecki w § 81. Według niego należy przy wymiarze kary uwzględnić objawiające się w czynie zbrodnicze usposobienie sprawcy (die in der Tat hervortretende verbrecherische Gesinnung); projekt zaś szwajcarski powiada, że sędzia ma wymierzyć karę według zawinienia sprawcy z uwzględnieniem motywów czynu, życia dotychczasowego i osobistych stosunków sprawcy.

Wszystkie trzy projekty dalej zawierają szczególne postanowienia o recydywie (Rückfall).

Według projektu austr. (§ 46) podlega surowym przepisom o recydywistach ten, kto przed upływem lat pięciu od wykonania kary popełnia czyn karygodny, polegający na tym samym nastroju (auf derselben Neigung), na którym polegał czyn będący przedmiotem poprzedniego ukarania. Jeśli sprawca już odcierpiał dwie kary

za takie czyny, uważany będzie za powtórnego recydywistę (wiederholt rückfällig).

Projekt austr. nie wymaga zatem do pojęcia recydywy powtórnego popełnienia takiej samej zbrodni. Wystarczy popełnienie zbrodni tego samego charakteru, z tej samej pobudki wynikłej, np. kto karany był za oszustwo (z chciwości zysku), a popełni następnie wymuszenie z chęci zysku, podpada pod pojęcie recydywy według projektu austr.

Projekt szwajcarski rozszerza pojęcie recydywy znacznie więcej od projektu austr., albowiem według art. 55 podlega karze podwyższonej, i to z dopuszczeniem jej podwyższenia powyżej zagrożonego maximum — jednak nie ponad ustanowione wogóle maximum ustawowe tego rodzaju kary — każdy, kto w przeciągu trzech lat po odcierpieniu kary więzienia powyżej 6 miesięcy — ponownie dopuszcza się zbrodni jakiegokolwiek.

Projekt niemiecki natomiast ścieśnia pojęcie recydywy. Według § 87 projektu niem. bowiem za recydywistę będzie uważany tylko ten, kto odcierpiawszy karę pozbawienia wolności za zbrodnię lub rozmyślny występki, w ciągu lat pięciu znowu popełnia zbrodnię lub rozmyślny występki taki, za jaki go zasądzono.

Karę należy w granicach ustawowego wymiaru odpowiednio podwyższyć a dopiero trzecia i dalsze recydywy pociągają za sobą dopuszczalność podwyższenia kary do podwójnego maximum ustawowego wymiaru; nie można jednak przekroczyć ustawowego maximum tego rodzaju kary, który się stosuje.

Interesujące i doniosłe są określenia winy, t. j. winy umyślnej (dolus-Vorsatz) i winy nieumyślnej (Fahrlässigkeit).

I tak powiada projekt austr. w § 7: »rozmyślnie działa, kto naruszenie lub zagrożenie, których sprowadzenie uzasadnia karygodność, sprowadzić chciał (vorsätzlich handelt, wer die Verletzung oder Gefährdung, deren Herbeiführen die Strafbarkeit begründet, herbeiführen wollte)«.

Winy nieumyślnej dopuszcza się, kto wprowadzić nie chciał sprowadzić naruszenia lub zagrożenia, których sprowadzenie uzasadnia karygodność, ale je przewidywał jako możliwe skutki swego działania lub przy obowiązkiem zwróceniu uwagi przewidziećby mógł.

Projekt niemiecki określa winę umyślną i nieumyślną w spo-

sób mniej szczęśliwy i więcej wątpliwości rodzący. bo powiada: rozmyślnie działa, kto wykonał czyn z wiedzą i wolą.

Karygodnem jest w regule — według § 7 projektu austr. — tylko działanie rozmyślnie, działanie nieumyślne zaś tylko w tych przypadkach, gdzie ustawa wyraźnie to wypowiada.

Wola i wiedza sprawcy zachodzą wtedy, kiedy sprawca uważa wszystkie do zaistnienia ustawowej istoty czynu wymagane okoliczności faktyczne za prawdopodobnie istniejące (*als nicht unwahrscheinlich vorhanden*), tudzież, o ile do ustawowej istoty czynu wymaga się pewnego oznaczonego skutku, jeżeli uważa skutek ten za prawdopodobny (*als nicht unwahrscheinlich entretend*). Działanie rozmyślnie jest zamierzonym (eine vorsätzliche Handlung ist eine absichtliche), jeżeli sprawca je spełnia, aby pewien określony stosunek spowodować.

Winy nieumyślnej dopuszcza się, kto spełnia czyn wprawdzie bez rozmysłu, jednak dla braku tej uwagi, do której jest obowiązany według zachodzących okoliczności i swych osobistych stosunków, a którą przyłożyć jest zdolnym (aus Mangel an derjenigen Aufmerksamkeit, zu welcher er nach den Umständen und nach seinen persönlichen Verhältnissen verpflichtet und imstande ist).

Projekt szwajcarski określa winę umyślną tak samo, jak projekt niemiecki w zdaniu pierwszym, bez dodatku zawartego w zdaniu drugim.

O winie nieumyślnej zaś powiada: jeśli czyn należy odnieść do tego, że sprawca nie rozważył skutków swego zachowania się dla nieostrożności i wbrew obowiązкови (pflichtwidrige Unvorsichtigkeit), lub ich nie wziął w rachubę, to sprawca dopuszcza się winy nieumyślnej. Nieostrożność wbrew obowiązкови zachodzi, jeśli sprawca nie dokłada przezorności, do której obowiązany jest według okoliczności i osobistych swoich stosunków.

Co do t. zw. odpowiedzialności za skutek (Erfolgshaftung) postanawia projekt austr. w § 8, że kary podwyższone, które ustawa łączy z nastąpieniem pewnych skutków karygodnego działania, wtedy tylko można zastosować, jeżeli skutki te według okoliczności, dla sprawcy poznać się dających można było powszechnie przewidzieć. O ile jednak podwyższenie kary zależne jest od wartości rzeczy lub od wysokości szkody majątkowej, przepis ten nie będzie stosowany.

Projekt niemiecki wymaga do przypisania sprawcy skutków czynu, aby tenże możliwość skutku mógł przewidzieć.

Projekt szwajcarski zawiera jedynie w części szczególnej co do uszkodzeń cielesnych w § 77 postanowienie, że sprawca uszkodzenia cielesnego nie odpowiada za ciężkie skutki swego działania, których ani nie chciał sprowadzić ani nie mógł przewidzieć.

Co do t. zw. błędu faktycznego powiada projekt austr. w § 9, że jeśli sprawca działa w błędzie co do okoliczności faktycznych czynu, czyn należy ocenić według tego, jak sobie sprawca czyn wyobrażał, jeżeli to dla niego jest korzystniejsze. Jeżeli jednak błąd sprawcy polega na niedbalstwie, sprawca za to odpowiada o tyle, o ile działanie z winy nieumyślnej wynikłe podlega karze.

W związku z tem stanowi § 10 projektu, że nieznanomość ustawy karnej winy sprawcy nie wyklucza.

O nieznanomości innych norm prawnych (niekryminalnych) projekt austr. wyraźnie nie wspomina; podpadałaby ona jednak niewątpliwie pod błąd faktyczny, a więc pod przepis § 9.

Projekt niemiecki wspomina jedynie o wpływie błędu co do prawa na odpowiedzialność sprawcy. Powiada on mianowicie co następuje: jeśli sprawca uważał działanie swe za dozwolone z powodu, że pomylił się co do nie kryminalno-prawnych norm lub co do ich zastosowania, natenczas niema winy umyślnej, lecz zachodzi tylko niedbalstwo, jeżeli błąd na niem polegał. Sprawca jest zatem według tego przepisu bezkarnym, względnie odpowiada tylko za niedbalstwo podobnie, jak według projektu austriackiego. O błędzie faktycznym projekt niemiecki wcale nie wspomina, wychodząc z założenia, że postanowienie takie jest zbytceznem wobec osnowy § 59 (Begründung I. Nr. 203).

Projekt szwajcarski zawiera postanowienia odpowiadające projektowi austriackiemu.

Stan zmniejszonej poczytalności i jego wpływ na wymierzenie i wykonanie kary uwzględniają wszystkie trzy projekty.

I tak powiada projekt austr. w § 4: jeśli zdolność sprawcy rozpoznania bezprawia swego działania lub zastosowania swej woli do tego rozpoznania była w czasie popełnienia czynu wskutek trwałego stanu chorobowego upośledzona, natenczas zamiast kary śmierci należy nałożyć karę dożywotniego kryminalu. Jeżeli zaś sprawca zasłużył na karę pozbawiającą wolności, której wykonanie porząd-

kiem zwyczajnym stan jego by pogorszyło, sąd zarządzi wykonanie kary według szczególnych przepisów zastosowanych do takich osób, a wykonanie to nastąpi w szczególnym zakładzie karnym lub w szczególnym oddziale zakładu karnego lub domu więziennego.

Projekt niemiecki (§ 63) stanowi, że jeśli możność swobodnego rozporządzenia swą wolą (*freie Willensbestimmung*) była u sprawcy w wysokim stopniu uszczuploną przez jeden z takich stanów, które zwyczajnie swobodną wolę wykluczają, natenczas stosować należy przy wymiarze kary zasady o usiłowaniu, to znaczy kary należy znacznie złagodzić.

Projekt szwajcarski w art. 14 »o osobach niepoczytalnych i takich, których poczytalność jest zmniejszona« stanowi, że jeśli zdrowie umysłowe lub świadomość sprawy były uszczuplone lub jeśli ten był umysłowo niedostatecznie rozwinięty, sędzia ma złagodzić karę według swobodnego uznania swojego.

W definicyi stanu konieczności i obrony koniecznej projekt austr. jest o wiele więcej postępowy, niż kodeks obowiązujący. Stan konieczności (znany właściwie kodeksowi obowiązującemu tylko o tyle, o ile się da podciągnąć pod przymus nieodporny z § 2 lit. g) określa projekt w sposób następujący: kto popełnia czyn karą zagrożony w tym celu, aby odwrócić od siebie lub od osoby trzeciej grożącą, a w inny sposób nie usuwalną krzywdę na ciele, wolności lub majątku, nie jest karygodnym, o ile wyrządzona przez niego krzywda nie jest nieproporcjonalną w stosunku do krzywdy grożącej.

Z tego widać, że projekt z jednej strony nie uznaje stanu konieczności dla krzywdy na czci (t. zw. *Ehrennotstand*), z drugiej jednak strony dopuszcza stanu konieczności nie tylko dla odwrócenia krzywdy grożącej działającemu bezpośrednio, ale i dla krzywdy grożącej osobom trzecim i to bez ograniczenia do osób bliskich. Definicja stanu konieczności w projekcie niemieckim jest co do istoty rzeczy podobna.

Natomiast projekt szwajcarski uznaje stan konieczności także dla ratowania czci, określając go w art. 27 w sposób następujący: czyn, który ktoś popełnia w tym celu, aby swoje lub obce dobro, w szczególności życie, wolność, cześć lub majątek, ratować od bezpośredniego w inny sposób odwrócić się nie dającego niebezpieczeństwa, nie jest zbrodnią, jeżeli nie można było według okoliczności żądać od sprawcy, aby się zrzekł zagrożonego dobra. Stan ko-

nieczności nie wyklucza jednak według projektu austr. (§ 11 ust. 2) karygodności, jeżeli na sprawcy ciążył szczególnie obowiązek narażenia się na grożące niebezpieczeństwo.

Prawo obrony koniecznej wykonywa według projektu austr., kto siebie lub trzeciego broni przeciw bezpośrednio grożącemu bezprawnemu napadowi. Miara obrony zależy od niebezpieczeństwa napadu, rodzaju grożącej krzywdy i zachowania się napastnika.

Kto przekracza granice umiarkowanej obrony jedynie wskutek braku rozważliwego wywołanego napadem, nie jest karygodnym.

Prawo obrony koniecznej służy zatem dla ochrony wszystkich dóbr bez wyjątku, nie wyłącza tedy projekt czci, jak to czyni kodeks obowiązujący.

Podobne określenie zawierają projekty niemiecki i szwajcarski z tym dodatkiem, że w razie przekroczenia granic obrony koniecznej, nieusprawiedliwionego rozdrażnieniem napadniętego, sędzia może karę złagodzić.

Do kwestyi najbardziej spornych pomiędzy szkołą dawną a nową należy rzecz o usiłowaniu.

Usiłowanie określa projekt austr. podobnie, jak kodeks obowiązujący, i karze je na równi z przestępstwem dokonaniem.

»Kto w zamiarze popełnienia czynu karygodnego przedsięwzięcie, prowadzące bezpośrednio do jego wykonania, podpada pod postanowienie o sprawcy dokonanego działania karygodnego.

Jeśli zagrożoną jest kara śmierci lub dożywotniego więzienia, wymierzony będzie kryminal od lat 5—20.

Nie jest karygodne usiłowanie, jeżeli czyn zagrożony jest karą pozbawiającą wolności nie wyższą nad 3 miesiące lub grzywną, nie przekraczającą kwoty tysiąca koron«.

Podobnie jak przepis § 9 kod. obow., karze projekt także t. zw. podżeganie bezskuteczne, tj. namawianie do zbrodni bez skutku. Projekt uważa je za działanie niebezpieczne, a więc karygodne, podobnie jak usiłowanie; karze je jednak łagodniej aniżeli przestępstwo, do którego spełnienia nakłonić drugiego usiłowano; uznaje zaś usiłowanie za bezkarne, jeżeli sprawca odstępuje od działania, zanim je spełnił, jakoteż wtedy, kiedy dobrowolnie, nie z powodu wykrycia czynu, zapobiegnie skutkowi lub go odwróci.

Projekt zawiera w końcu obcy prawu obecnemu przepis co do czynności przygotowawczych; powiada mianowicie, że w przypadkach przez ustawę wymienionych także już samo przygotowanie

zbrodni jest karygodne. Aby jednak i tu umożliwić winowajcy bezkarność w przypadku czynnego żalu, dodaje projekt, że karygodność gaśnie, jeśli sprawca dobrowolnie, nie dla przeszkody od jego woli niezawisłej, od czynności swej odstąpi i sprawi, że przygotowane środki lub narzędzia do wykonania czynu zbrodniczego staną się niezdolne.

Projekt niemiecki rzecz o usiłowaniu normuje odmiennie.

Najpierw określa pojęcie usiłowania odmiennie. stanowi bowiem w § 75, że, kto wykonanie zbrodni lub rozmyślnego występku rozpoczął, ulega — w razie niedokonania czynu — karze za usiłowanie.

Usiłowany występki karany będzie tylko w przypadkach w ustawie szczegółowo wymienionych.

Usiłowanie ma być karane łagodniej, aniżeli czyn dokonany. I tak, jeśli czyn dokonany zagrożony jest karą śmierci, usiłowanie karane będzie kryminałem dożywotnim lub czasowym, jednak nie poniżej lat trzech; jeśli zaś czyn dokonany zagrożony jest karą dożywotniego więzienia, wchodzi w zastosowanie także kara więzienia nie poniżej lat trzech.

W innych przypadkach można karę obniżyć nawet poniżej ustawowego minimum, zagrożonego za czyn dokonany, i można nadto wymierzyć łagodniejszy rodzaj kary pozbaw. wolności, a w przypadkach szczególnie drobnych można nawet w ogólności od kary zwolnić. Usiłowanie przestaje być karygodne, jeśli sprawca z własnej woli odstąpił od wykonania, lub odwrócił skutek do wykonania czynu wymagany.

Co do definicji usiłowania zauważyć należy, że mimo odmienniej stylizacji odnośnych postanowień projekt niemiecki za świadectwem motywów (Begründung Allgem. Teil str. 289) przyznaje się podobnie, jak projekt austr., w zasadzie do teorii podmiotowej, a użyte w § 75 wyrażenie »kto dokonanie czynu rozpoczął«, ma służyć jedynie do odgraniczenia czynności przygotowawczych, nie można zaś z nich wysnuć wniosków dotyczących się karygodności usiłowania niedolnego.

Projekt austr. stojąc jednak na stanowisku teorii podmiotowej i nowej szkoły krymin., przyjmuje w zasadzie równą karygodność przestępstwa dokonanego i usiłowanego; projekt niemiecki przeciwnie uznaje przestępstwo usiłowane za mniej karygodne.

Nie obojętną jest i ta dalsza różnica, że projekt austr. w za-

sadzie nie czyni co do karygodności usiłowania różnicy pomiędzy zbrodnią a występkiem, a tylko w części szczególnej odnośnie do niektórych występków uznaje usiłowanie za bezkarne, podczas gdy projekt niem. w zasadzie tylko usiłowaną zbrodnię uważa za karygodną, usiłowany zaś występki tylko wtedy, jeżeli to ustawa w części szczególnej odnośnie do poszczególnych występków wyraźnie uznaje

Usiłowane przekroczenie jest bezkarne w wszystkich trzech projektach.

O postanowieniu projektu niem., dozwalającym sędziemu zaniechać nałożenia kary na przestępcę (Absehen von der Strafe), jeżeli przestępstwo jest bardzo drobne, pomówimy poniżej.

Projekt szwajcarski określa usiłowanie podobnie, jak projekt niemiecki, i uznaje je w zasadzie za mniej karygodne, aniżeli przestępstwo dokonane; zawiera jednak przytem obce obydwu innym projektom postanowienie o usiłowaniu nieudolnem, powiada bowiem w § 22 ust. 2, że jeśli środek, za pomocą którego ktoś usiłuje dokonać zbrodni, lub przedmiot, względem którego ją wykonać usiłuje jest takim, że zbrodnia za pomocą takiego środka lub na takim przedmiocie nigdy dokonana być nie może, wolno sędziemu karę według swobodnego uznania złagodzić. W ten sposób przyznaje się projekt szwajcarski co do ocenienia usiłowania wyraźnie do teory podmiotowej, dopuszczając jedynie złagodzenia kary w przypadkach usiłowania bezwzględnie nieudolnego. (Por. Krzymuski. Wykład pr. k. I. str. 374 in.).

W przedmiocie podżegania i pomocy projekt austr. porzuca charakter akcesoryjny tychże, a widzi w nich samoistne postaci popełnienia zbrodni i karze je niezawisłe od winy sprawcy. Powiada bowiem w § 13, że kto drugiego do popełnienia karygodnego czynu skłania, jak i ten, kto drugiemu do czynu karygodnego słowem lub czynem udziela pomocy lub przyrzeka jej udzielenie po czynie, podpada pod przepisy o sprawcy. Tylko wtedy, jeśli ustawa za zbrodnię dokonaną zagraża karą śmierci lub kryminału dożywotniego, pomocnik karany będzie kryminałem od lat 5 do 20.

Projekt zawiera dalej postanowienie, będące wynikiem stanowiska zajętego przez projekt w przedmiocie udziału w przestępstwie, że kto zdziała, iż ktoś drugi popełni czyn karą zagrożony, który mu nie może być poczytany za czyn rozmyślny, jak i ten, kto udziela pomocy do takiego czynu, jest sprawcą — w rozumieniu ustawy.

Projekt niemiecki za świadectwem motywów (str. 303) zatrzymał charakter akcesoryjny udziału. W szczególności powiada w § 78, że kto sprawcę rozmyślnie do popełnienia czynu nakłonił, będzie jako podżegacz karany na równi ze sprawcą; kto zaś sprawcy rozmyślnie udzielił pomocy, karany będzie za udzielenie pomocy według przepisów o usiłowaniu, a więc według norm łagodniejszych

Postanowienia projektu szwajcarskiego są zbliżone więcej do projektu austr.

Wszystkie trzy projekty zawierają postanowienie, że osobiste przymioty i stosunki zdolne są uchylić, zmniejszyć lub podwyższyć karygodność jedynie tego uczestnika, w którego osobie zachodzą.

Co się tyczy przedawnienia, projekt austr. podobnie, jak prawo obowiązujące, nie zna i nie zaprowadza przedawnienia kar już orzeczonych, podczas gdy projekty niemiecki i szwajcarski obok przedawnienia ścigania karnego znają także przedawnienie kary orzeczonej.

Projekt austr. dalej zgodnie z obecnymi poglądami nie wymaga żadnych dalszych warunków do zaistnienia przedawnienia, jak to czyni kodeks obowiązujący, lecz zadowala się wpływem określonego terminu, o ile nie zaszła przerwa biegnącego przedawnienia. Bieg przedawnienia przerywa mianowicie każdy sędziowski akt ścigania skierowany przeciw sprawcy.

Przedawnienie biegnie na nowo od chwili wyroku uwalniającego, zaniechania śledztwa lub innego aktu kończącego śledztwo.

Nawet w razie przerwy przedawnienie nastąpi, jeżeli od chwili popełnienia czynu minął czasokres dwukrotny normalnego terminu przedawnienia.

Przedawnienie wreszcie spoczywa, jak długo postępowania przeciw sprawcy nie można rozpocząć lub dalej prowadzić na mocy ustawowego przepisu, jak również dopóki sprawca bawi za granicami państwa, aby się usunąć przed ściganiem karnem.

Co do systemu kar jest on w projekcie austriackim następujący:

Projekt zna kary następujące: Karę śmierci, kary pozbawienia wolności, kary pieniężne, przepadek przedmiotów danych tytułem wynagrodzenia za czyn karygodny (530), uszczuplenie praw obywatelskich i ogłoszenie wyroku w piśmie publicznych.

Kara śmierci zagrożona jest absolutnie tylko w dwóch przypadkach, tj. za zdradę główną na osobie monarchy i za popełnienie morderstwa przez więźnia zasądzonego na dożywotni kryminal.

Poza tem kara śmierci zagrożona jest tylko alternatywnie obok dożywotniego kryminału za zbrodnię morderstwa kwalifikowanego (§ 286).

Kary pozbawienia wolności zna projekt austriacki następujące trzy: kryminał (Kerker)¹⁾, więzienie (Gefängnis) i areszt (Haft), obok których w szczupłym zakresie zaprowadza areszt domowy.

Kryminał może być dożywotni lub czasowy, ten ostatni od roku do lat dwudziestu. Minimum kryminału wynosi rok jeden, a wymierza się karę tę według lat i miesięcy (np. rok i trzy miesiące).

Wieżenie jest tylko czasowe. Minimum jego trzy dni, a maximum 20 lat taksamo, jak kara kryminału.

Areszt jest również tylko czasowy i może być wymierzony od jednego dnia do lat pięciu.

Areszt domowy może być nałożony wyjątkowo w miejsce aresztu zwykłego od jednego dnia do dwóch tygodni. Zasądzony ma ś ubować, że domu nie opuści. Jeśli przyrzeczenie złamie, ma odcierpieć areszt zwykły w całej rozciągłości aresztu domowego. Kara więzienia nie przekraczająca sześciu miesięcy może być zaostrożona według projektu postem i twardem łóżem, jeśli czyn świadczy o szczególnem zdriczeniu (Rohheit), o grubej chciwości zysku, o bezwstvdzie lub wstręcie do pracy sprawcy, tudzież dla niektórych innych jeszcze okoliczności.

Kara pieniężna jest w projekcie albo karą główną, zagrożoną alternatywnie obok kary aresztu lub więzienia, w którym to przypadku sędzia mocen jest nałożyć na sprawcę według swego uznania albo karę pozbawiającą wolności, albo grzywnę — albo tez jest karą dodatkową, którą sędzia ma nałożyć obok kary pozbawiającej wolności. Najniższa kara pieniężna wynosi dwie korony; najwyższa zaś wynosi w pierwszym przypadku 20.000 K, w drugim 50.000 K. W niektórych przypadkach może jednak kara pieniężna wynosić wielokrotną wyrządzoną szkody lub przysporzonego sobie przez sprawcę względnie zamierzonego zysku.

W przypadku nieściągalności kary pieniężnej lub jej części, wstąpić ma w jej miejsce zwyczajnie areszt. Jeżeli jednak kara pieniężna była nałożona obok innej kary pozbawiającej wolności, natenczas nałożyć należy zamiast nieściągalnej kary pieniężnej taką

¹⁾ Zgodnie z Prof. Krzymuskim tłumaczymy Kerker (Zuchthaus) = kryminał.

samą karę pozbawienia wolności. Trwanie jej ma oznaczyć sąd nie według stałej oznaczonej w ustawie miary, lecz według ogólnych zasad o wymierzaniu kary, przyczem ma dzienny dochód względnie dzienny zarobek zasądzonego w przybliżeniu uznać za równy jednodniowej karze pozbaw. wolności. Za podstawę zamiany grzywny na areszt należy zatem brać dzienny dochód względnie zarobek, a więc jeśli np. zasądzony na grzywnę w kwocie 100 K zarabiał dziennie 5 K, należy zwyczajnie zamienić grzywnę w przypadku jej nieściągalności na 20-dniowy areszt. Nie jest to jednak ścisła norma, lecz podstawa dla sędziowskiego ocenienia i wyroku.

Projekt niemiecki stosuje karę pieniężną również w szerokim zakresie. Jej najniższa miara przy zbrodniach i występkach wynosi 5 marek, przy przekroczeniach jedną markę. Co do wymierzenia kary pozbaw. wolności w miejsce nieściągalnej kary pieniężnej, pozostawia projekt niemiecki sędziemu swobodę z tem jednak ograniczeniem, że przy zbrodniach i występkach kwota 5 do 30 marek, a przy przekroczeniach kwota od jednej do 30 marek ma być uważana za równą jednodniowemu pozbawieniu wolności.

Projekt niemiecki zawiera dalej interesujące postanowienie, że kara pieniężna może być odrobiona, tj. sąd może dozwolnić zasądzonemu na umorzenie kary pieniężnej przez pracę na wolności (durch freie Arbeit), o ile się ku temu nadarza sposobność.

Takie samo postanowienie zawiera projekt szwajcarski, dodając, że roboty mogą być wykonywane na rzecz państwa lub gminy.

Co do innych innych kar projekt niemiecki zatrzymuje również karę śmierci dla zdrady głównej na osobie monarchy i dla morderstwa. Zna dalej również trzy rodzaje kary pozbawienia wolności, tj. kryminał (Zuchthaus), więzienie (Gefängniss) i areszt (Haft). Kryminał może być dożywotni i czasowy. Najdłuższe trwanie tego ostatniego wynosi lat 15. Najdłuższe trwanie więzienia wynosi lat 5. Areszt, który ma zastąpić dotychczasowe zamknięcie w twierdzy, może trwać dożywotnio lub czasowo i to do lat 15 w tych przypadkach, w których zagrożony jest obok kryminału.

Projekt szwajcarski nie zna kary śmierci, tylko kary pozbawienia wolności tj. kryminał i więzienie, tudzież kary pieniężne.

Uszczuplenie praw zatrzymano jako karę dodatkową we wszystkich trzech projektach.

Według projektu austriackiego pociąga ono za sobą te same mniej więcej skutki co według prawa obowiązującego, a następuje

przy zasądzeniu na karę śmierci lub kryminału już z mocy samej ustawy; w przypadku zaś zasądzenia na karę więzienia następuje uszczuplenie praw tylko wtedy, jeśli kara wynosi przynajmniej 6 miesięcy, a sprawcę obciąża szczególna brutalność, gruby wyzysk, bezwstyd lub wstręt do pracy.

Projekt niemiecki przyznaje sędziemu większą swobodę, gdyż z mocy ustawy jedynie zasądzenie na karę kryminału pociąga za sobą pewne i to ograniczone skutki, tj. niezdolność służenia w niemieckim wojsku i w niemieckiej flocie, oraz niezdolność do wykonywania urzędów publicznych i adwokatury.

W wszystkich innych przypadkach i odnośnie do wszystkich innych skutków z uszczupleniem praw połączonych, projekt niemiecki pozostawia uznaniu sędziowskiemu, czy chce w ogólności skutki te rozciągnąć na zasądzanego, na jak długi przeciąg czasu (od roku do lat 5) i czy wszystkie, czy tylko niektóre z nich, co jednak wogóle może nastąpić tylko wtedy, jeśli czyn wynikał z bezecnego sposobu myślenia (*ehrlose Gesinnung*).

Projekt szwajcarski podobnie przywiązuje uszczuplenie praw z mocy ustawy tylko do zasądzenia na karę kryminału. Z karą więzienia łączy je wtedy, jeżeli popełniony czyn świadczy o niskim sposobie myślenia (*gemeine Gesinnung*).

Wszystkie trzy projekty zaprowadzają dalej jako karę dodatkową ogłoszenie wyroku w pismach publicznych. Sąd ma uchwalić ogłoszenie wyroku, jeśli to leży w interesie publicznym. Poza tem może sąd na wniosek pokrzywdzonego względnie uwolnionego postanowić, że wyrok zasądzający względnie uwalniający ma być ogłoszony publicznie w przypadkach w ustawie (w części szczególnej) podanych, jeżeli strona, która wniosek taki czyni, wykaże uprawniony interes w ogłoszeniu wyroku.

Postanowienia t. zw. międzynarodowego prawa karnego wszystkich trzech projektów są do siebie zbliżone.

Projekt austriacki ograniczył przedewszystkiem t. zw. zasadę narodowości czynnej czyli poddaństwa, postanawiając, że poddany austriacki, który za granicami państwa austr. popełnił zbrodnię, nie zawsze musi być karany według prawa austr. Nastąpi to mianowicie tylko wtedy, jeśli popełnił zbrodnię lub występki przeciw bytowi lub bezpieczeństwu państwa austr., obrazę majestatu lub członków domu cesarskiego, jeśli brał udział w zbrodniach wojskowych lub

przedsięwziął karygodne działanie przeciw krajom korony węgierskiej lub przeciw Bośni i Hercegowinie.

Następnie, jeśli podżegał lub publicznie wzywał do zdrady głównej, jeśli dopuścił się zbrodni lub występku przeciw obowiązkowi publ. urzędnika lub przeciw bezpieczeństwu obrotu pieniędzy i dokumentów, zbrodni handlu kobietami, postępowania z człowiekiem jak z niewolnikiem, wreszcie jeśli popełnił działania karygodne przeciw żegludze morskiej.

Poza tem krajowiec, który popełnił przestępstwo inne za granicami państwa, podlega przepisom prawa austr. tylko wtedy, jeśli czyn także według prawa miejsca jego popełnienia podpada pod prawo karne, lub jeśli jest skierowany przeciw krajowcowi.

Nie będzie więc nadal zachodziła obawa, by obywatel austriacki, który próbował szczęścia przy rulecie w Monte-Carlo, był za powrotem do Austrii karany za przekroczenie gry hazardowej z § 522, przyczem jednak nadmieniamy, że według § 399 projektu wogóle tylko gra hazardowa sposobem zarobkowym uprawiana ulegać będzie karze.

Przepisy te obowiązują także co do obcokrajowca, który w czasie popełnienia czynu był poddany austriackim.

Co do przestępstw popełnionych przez obcokrajowca za granicami państwa austriackiego zasada wszechświatowego prawa karnia uległa znacznej modyfikacji, albowiem obcokrajowiec, który za granicą popełnił zbrodnię lub występki, karany będzie w Austrii tylko wtedy, jeśli chodzi o pewne szczególne zbrodnie przeciw całości lub bezpieczeństwu państwa. o zbrodnie anarchistyczne itp., jakoteż i wtedy, jeśli umową lub ustawą w szczególności ściganie karne jest nakazane.

W innych przypadkach może minister sprawiedliwości nakazać ściganie karne obcokrajowca w kraju, ale tylko wtedy, jeśli wydanie tegoż, któreby było w zasadzie dopuszczalne, jest niewykonalne (np. jeśli państwo obce nie chce przyjąć swego zbrodniarza), oraz jeśli ściganie według ustaw miejsca, gdzie czyn karygodny popełniono, nie jest wykluczone.

Projekt rozwiązuje w ten sposób kwestyę dotąd sporną, czy może być w Austrii ściganym obcokrajowiec, który popełnił zbrodnię za granicami państwa austriackiego, a nie może być wydanym, czy to dlatego, że traktat wydania za taką zbrodnię nie dopuszcza,

lub dla innych przyczyn (np. nabycia poddaństwa austr. po spełnieniu zbrodni za granicą).

Co do tak spornej kwestyi oznaczenia miejsca popełnienia czynu stanowi projekt, że czyn uważa się za popełniony w kraju, jeżeli sprawca w kraju działał, następnie jeśli skutek w kraju nastąpił lub według zamiaru sprawcy w kraju nastąpić miał.

Projekt zawiera też ważne postanowienia, że jeśli państwo obce wyda obywatela austriackiego tylko ze względu na pewne szczególne przestępstwa, ściganie karne może nastąpić w Austrii tylko o te czyny oznaczone, oraz, że obcokrajowiec ścigany przez państwo obce za zbrodnie, nieuzasadniające jego wydania, nie może być odstawionym — w razie jego wydalenia z Austrii — do granic tegoż państwa obcego, które jego wydania żądało.

Projekt niemiecki ogranicza zasadę narodowości jeszcze więcej, aniżeli projekt austr., albowiem ściganie obywatela niemieckiego za przestępstwo popełnione za granicami państwa niemieckiego, które według kodeksu niemieckiego stanowi zbrodnię lub występki, w ogólności nie jest obligatoryjne, lecz tylko fakultatywne, tj. pozostawione uznaniu władz powołanych do ścigania przestępstw.

Ściganie zaś obcokrajowców za zbrodnie i występki za granicami państwa popełnione, może nastąpić tylko za pewne cięższe zbrodnie i występki i również nie jest obligatoryjne, lecz fakultatywne.

Postanowienia projektu szwajcarskiego, odnoszące się do t. zw. prawa karnego międzynarodowego, zbliżone są do postanowień projektu niemieckiego.

Zasady wymierzania kary (Strafzumessung) różnią się znacznie w projektach, o których mowa.

Przedewszystkiem przyjęły tak projekt niemiecki jak i projekt szwajcarski dla wszystkich przestępców, którzy poraz pierwszy czyn karygodny popełniają, t. zw. instytucję warunkowego uwolnienia czyli raczej zawieszenia wykonania kary pod warunkiem dobrego zachowania się zasądzonego przez pewien okres czasu, podczas gdy projekt austr. przyjmuje instytucję tę tylko dla przestępców młodocianych. Projekt niemiecki dalej, jak i po części projekt szwajcarski, uznaniu sędziowskiemu przy wymierzeniu kary wielką dają swobodę. W wielu przypadkach nie oznaczają wcale minimum kary, a nadto upoważniają sędziego nawet do zaniechania wymierzenia jakiegokolwiek kary, jeśli chodzi o czyn małej wagi. Projekt austriacki natomiast sędziego znacznie więcej krępuje, nie pozwalając mu

wymierzyć kary poniżej pewnego minimum w szczególnej części ustawy oznaczonego.

Zasady ogólne projektu austr. w przedmiocie wymierzenia kary są następujące:

Karę wymierzyć należy według winy sprawcy i według tego, w jakim stopniu jest niebezpiecznym; przy tem uwzględnić należy jakość czynu oraz osobiste i gospodarcze stosunki sprawcy. Momentem wytycznym dla oznaczenia kary jest więc według zasad szkoły nowej sprawca, a nie czyn.

Projekt niemiecki staje na stanowisku pośrednim, kompromisowem, bo według przepisu § 81 tegoż projektu uwzględnić należy przy wymiarze kary w czynie się objawiające zbrodnicze usposobienie sprawcy, dalej skutki czynu itd.

Przy wymierzeniu kary pieniężnej należy wziąć w rachubę dochód sprawcy. W przypadkach, w których ustawa dozwala sędziemu wyboru pomiędzy kilkoma rodzajami kar pozbawiających wolności a karą pieniężną, ma sędzia nałożyć rodzaj kary najsurowszy, zwłaszcza wtedy, jeżeli sprawca jest nie poraz pierwszy powrotnym zbrodniarzem, lub jeśli obciążają go szczególna brutalność, gruba chęć zysku, bezwstyd lub wstręt do pracy. Sędzia jest więc w tych przypadkach skrupowany, bo jeśli ustali jedną z przytoczonych okoliczności, natenczas musi nałożyć na sprawcę karę najsurowszą z tych, które według ustawy ma do wyboru.

Projekt austriacki wylicza dalej w §§ 44 i 45 okoliczności łagodzące i obciążające, które mają wpływ na oznaczenie kary w granicach ustawowego wymiaru, a oprócz tego zna także, jednak w ograniczonym zakresie, prawo nadzwyczajnego złagodzenia kary, albowiem dozwala sędziemu w § 57 w miejsce zagrożonej wyłącznie kary kryminału czasowego nałożyć karę więzienia, a kary pozbawienia wolności i pieniężne zniżyć do połowy zagrożonego minimum, jeżeli zachodzą pewne szczególne okoliczności łagodzące, w ustawie wymienione, jako to stan umysłu graniczący z niepoczytalnością, gwałtowne uniesienie, niezawinione ciężkie położenie graniczące ze stanem konieczności, błędne mniemanie, że czyn nie jest bezprawnym, odwrócenie lub wynagrodzenie szkody.

Systemu »okoliczności łagodzących« w ogólności bez bliższego ich oznaczenia projekt austr. nie zna.

Projekt niemiecki przyjął system francuski okoliczności łagodzących bez bliższego ich oznaczenia i obniża znacznie wymiar kary

tak co do maximum, jak i co do minimum, pozwalając zarazem sędziemu zamiany rodzaju kary na lżejszy w przypadku, jeśli zachodzą okoliczności łagodzące. Te zaś zachodzą według § 82 ust. 2, »jeśli okoliczności przemawiające za złagodzeniem kary przeważają«.

W przypadkach szczególnie lekkich (»in besonders leichten Fällen«) może sąd według swobodnego uznania swego karę złagozić lub tam, gdzie ustawa wyraźnie na to zezwala, nałożenia kary zupełnie zaniechać.

Przypadek szczególnie lekki zachodzi, jeśli prawu przeciwne skutki czynu są nieznaczne, a wola przestępna sprawcy słaba i taka, którą według okoliczności można wytłumaczyć, tak iż zastosowanie kary normalnej byłoby niesłuszną surowością.

Obok przypadków szczególnie lekkich zna projekt niemiecki »przypadki szczególnie ciężkie«. Zachodzą one wtedy, jeżeli skutki czynu są niezwykle doniosłe, a wola przestępna sprawcy niezwykle silną i potępienia godną.

W takich przypadkach może sędzia, o ile go ustawa wyraźnie do tego upoważnia, wymierzyć karę nadzwyczajną powyżej zwyczajnego ustawowego maximum.

Co do wyboru pomiędzy karą kryminału (Zuchthaus) a inną karą pozbawienia wolności projekt niemiecki krępuje sędziego tylko negatywnie, tj. sędziemu wolno tylko wtedy nałożyć karę kryminału, jeśli ustalą, że czyn pochodzi z bezecnego sposobu myślenia (aus ehrloser Gesinnung).

Projekt szwajcarski obrał drogę pośrednią, wylicza bowiem w art. 50 okoliczności łagodzące, dla których wolno sędziemu zastosować niższy wymiar kary, np. zamiast więzienia dożywotniego więzienie czasowe, lub zamiast więzienia w zakresie od lat 10 do 15, więzienie od lat 5 itd.; ponadto zaś dozwala sędziemu w szczególnych przypadkach karę według swobodnego uznania swojego złagodzić z tym skutkiem, że sędzia w takich razach nie jest skrupowany ani rodzajem kary ani jej wymiarem zwyczajnie w ustawie zagrożonym.

Zgodnie z poglądami nowszymi uznał dalej projekt austr. za właściwe zamieścić w ustawie postanowienie o wliczeniu do kary aresztu śledczego jak i tymczasowego. Wliczenie to ma nastąpić, o ile zasądzony nie zawinął sam aresztu.

Podobne postanowienie zawiera projekt niemiecki z tym dodatkiem, że tylko grube zawinięcie zasądzonego pozbawia go dobro-

dziejstwa wliczenia aresztu śledczego do kary i że areszt śledczy ma być wliczony bez skrócenia, tj. w tej rozciągłości, przez jaką trwał.

Nadto dodaje projekt niemiecki, co i według projektu austr. przyjęc należy za rzecz naturalną, że fakt ten, iż zasądzony popełnił czyn inkryminowany, który pociągnął za sobą zarządzenie aresztu śledczego, nie czyni aresztu tego zawinionym i nie pozbawia zasądzzonego prawa wliczenia aresztu śledczego do kary.

Projekt szwajcarski załatwia rzecz o wliczaniu aresztu śledczego do kary krótkiem postanowieniem, iż areszt śledczy może być policzony; pozostawia zatem tak kwestyę policzenia jak i sposób policzenia zupełnie uznaniu sędziowskiemu.

Zasady karania przestępcy w razie zbiegu przestępstw są w projekcie austr. dosyć skomplikowane.

Projekt nie czyni różnicy pomiędzy zbiegiem jednoczynowym a wieloczynowym, wypowiadając w § 65 zasadę, że jeśli kto popełnił kilka działań karygodnych, jak i wtedy, jeśli jeden czyn narusza kilka przepisów karnych, sąd ma wymierzyć karę łączną (Gesamtstrafe) za wszystkie przestępstwa.

Karę tę wymierzyć należy według następujących zasad.

Jeżeli zbiegające się kary są jednorodne, natenczas podwyższa się minimum i maximum kary o $\frac{1}{4}$, np. jeśli za jedną i drugą zbrodnię zagrożona jest kara kryminału od roku do lat 5, natenczas za podstawę kary należy przyjąć wymiar od 15 miesięcy do 6 lat i 3 miesięcy kryminału.

Jeżeli kary są różne co do wymiaru, wymiar surowszy będzie wzięty za podstawę, a jeśli zbiegają się różne rodzaje kar, karę łączną wymierzyć należy według tej samej zasady podwyższenia minimalnej i maksymalnej granicy wymiaru kary o jedną czwartą, a to kary surowszej co do rodzaju.

Jeżeli np. zbiega się kara kryminału od jednego roku do lat 5 z karą więzienia od jednego roku do lat 10, karą łączną będzie kara kryminału o wymiarze od piętnastu miesięcy do $12\frac{1}{2}$ lat kryminału. Kara pieniężna może być nałożona obok kar pozbawienia wolności. Taksamo skutki karne następują, choćby tylko z powodu jednego czynu były zagrożone.

Podobnie jak prawo obowiązujące w § 265 procedury karnej, stosuje także projekt zasady powyższe i wtedy, jeżeli ktoś dodatkowo zostaje zasądzony za czyn popełniony przed zasądzeniem za inny.

I w takim przypadku sąd ma ustalić najpierw karę łączną, którąby należało wymierzyć, gdyby obydwa czyny osądzone były równocześnie jednym wyrokiem, a następnie ma rozciągnąć karę dodatkową, pozostającą po odliczeniu kary poprzednio wyrzeczonej.

Jeżeli jednak czyn, który później na jaw wyszedł, jest drobnym w stosunku do poprzednio osądzonego, sąd może zaniechać wymierzenia kary dodatkowej.

Karę śmierci może sąd wyrzec i wtedy, jeżeli sprawca karę poprzednim wyrokiem nałożoną odcierpiał. Postanowieniem tem uchyla sąd dotychczasową bezzasadną praktykę, wykluczającą karę śmierci w podobnym przypadku (Por. Lammasch: Über das Verbot der Schärfung der Todesstrafe in Ger. Ztg. 1897, Nr. 7 i Krzymuski: Wykład II, str. 112).

Co do kary śmierci postanawia projekt, że obok niej tylko przepadek rzeczy może być stosowany.

Projekt zatrzymuje wreszcie dzisiejszą zasadę zliczania wartości co do tych przestępstw, których karygodność zawisła od wartości rzeczy lub wysokości szkody.

Projekt niemiecki traktuje rzecz o zbiegu przestępstw odmiennie od projektu austr. Przedewszystkiem czyni on różnicę pomiędzy jednoczynowym a wieloczynowym zbiegiem przestępstw. W przypadku zbiegu jednoczynowego, kara ma być wymierzona według przepisu karnego surowszą karą zagrażającego, a jeśli rodzaj kary zagrożonej jest różny, według tego przepisu, który surowszym rodzajem kary zagraża.

W przypadku zbiegu wieloczynowego, należy wymierzyć karę łączną, która polega w podwyższeniu kary najsurowszej.

Dalsze szczegóły zbliżone są do zasad projektu austriackiego.

Projekt szwajcarski zbliżony jest do projektu austriackiego; nie czyni on różnicy w karaniu zbiegu jednoczynowego i wieloczynowego, a dozwala sędziemu podwyższyć w razie zbiegu przestępstw karę najsurowszą o połowę.

Wszystkie trzy projekty normują w końcu części ogólnej prawo ścigania karnego, tj. materialne prawo skargi.

Projekt austriacki rozróżnia podobnie, jak prawo obowiązujące, przestępstwa ścigane z urzędu, przestępstwa ścigane przez oskarżyciela publicznego na podstawie umocowania (Ermächtigung) i przestępstwa ścigane w drodze skargi prywatnej.

Umocowania do ścigania wymaga się przy pewnych przestępstwach od kompetentnej władzy krajowej lub zagranicznej, np. co do działań gwałtownych przeciw krajom korony węgierskiej, obrazy obcego panującego lub posła państwa obcego itp.; przy innych od osoby pokrzywdzonej, np. jeśli chodzi o uwiedzenie (Verführung § 274), o podstępne zawarcie małżeństwa nieważnego itp. Umocowania nie można ani ograniczyć do pewnych tylko uczestników, ani też nie można go w regule odwołać. O ile ustawa co do niektórych przestępstw dopuszcza w części szczególnej odwołania umocowania, może ono nastąpić tylko przed rozpoczęciem postępowania dowodowego na rozprawie głównej.

Prawo skargi prywatnej uregulowane jest tak, jak w prawie obowiązującym z następującymi tylko dodatkami względnie zmianami. Prawo skargi gaśnie, jeśli nie będzie wykonane w terminie trzechmiesięcznym od dnia, kiedy się uprawniony do skargi dowiedział o czynie karygodnym i o osobie sprawcy.

W przypadku działań karygodnych wzajemnych, np. jeśli się strony wzajemnie pobrażały, a skargę wniosła tylko jedna z nich, służy stronie drugiej prawo skargi aż do zamknięcia postępowania dowodowego na rozprawie głównej, chociażby termin trzechmiesięczny już był upłynął.

Przepis ten ma na celu ochronę strony, która skargi nie wniosła w zaufaniu, że i przeciwnik jej nie wnesie, przed utratą prawa skargi, jeśli przeciwnik wniósł swoją skargę tak późno, np. w ostatnim dniu trzechmiesięcznego terminu, iż dla obwinionego termin do wniesienia skargi wzajemnej już byłby spóźniony. Jeśli czyn był przedmiotem skargi publicznej, a postępowanie to zostało zamiecane, termin do skargi prywatnej nie kończy się przed upływem trzech miesięcy od zamecania.

Skarga prywatna wreszcie jest podzielna, to znaczy, że może być ograniczona do jednego ze sprawców (inaczej się ma rzecz w przypadku przestępstw ściganych z umocowania).

Projekty niemiecki i szwajcarski rozróżniają jedynie przestępstwa ścigane na wniosek (Strafantrag) pokrzywdzonego, względnie tegoż zastępcy ustawowego lub rodziny, oraz na wniosek władzy przełożonej.

Wszystkie trzy projekty zawierają wreszcie za wzorem kodeksu norweskiego w części ogólnej osobny rozdział, objaśniający używane w kodeksie wyrażenia.

I tak w projekcie austr. objaśnienia te są najobszerniejsze, bo obejmują aż 19 paragrafów w rozdziale VI (»Erklärung einiger im Gesetze vorkommender Ausdrücke«) zamieszczonych. Ustawodawca objaśnia tu w szczególności, że wyrażenie »działanie« (Handlung) obejmuje także zaniechanie (Unterlassung), tłumaczy pojęcie kraju (Inland), pojęcie pisma drukowego, korporacji publicznej, urzędnika publicznego, bliskich krewnych (»nahe Angehörige«) itd.

Na uwagę zasługuje § 105 projektu austr., objaśniający, że przez »rzecz« (Sache) rozumieć należy także elektryczność, parę i inne energie, oraz § 107 projektu, podający definicję przestępstwa anarchicznego. Jest niem zbrodnia lub występki wtedy, kiedy sprawca przez ich popełnienie zamierza bezpośrednio lub pośrednio każdy porządek państwowy lub społeczny usunąć lub usunięcie ich poprzeć. Projekt niemiecki zawiera w § 12 także objaśnienia, ale tylko co do kilku wyrażań.

Toż samo projekt szwajcarski w art. 63, gdzie między innymi czytamy naiwnie wyglądające postanowienie: »eine Frauensperson wird Frau genannt«.

Szczegóły tych postanowień jako mniej ważne pomijamy.

Przystępujemy do krótkiej charakterystyki części szczególnej, którą jednak ograniczamy do projektu austriackiego.

Poszczególne zbrodnie, występki i przekroczenia przedstawia projekt w następującym porządku.

Najpierw wylicza przestępstwa przeciw państwu i jego instytucjom. W szczególności zawierają rozdziały VII do XIII postanowienia o zdradzie głównej, o zdradzie państwa, o szpiegostwie, o uczestniczeniu w przestępstwach wojskowych, o obrazie majestatu i członków domu cesarskiego, o działaniach karygodnych przeciw państwom zaprzyjaźnionym i ich reprezentantom, przeciw publicznym władzom i korporacyjnym, wreszcie przeciw władzy państwowej. W związku z tem zawiera projekt w rozdziałach XIV do XX postanowienia o naruszeniu obowiązków urzędowych, o działaniach karygodnych przeciw bezpieczeństwu obrotu pieniężnego, dalej o działaniach karygodnych przeciw spokojności publicznej, o działaniach karygodnych co do religii i spokoju zmarłych, wreszcie o działaniach karygodnych przeciw małżeństwu, rodzinie i stanowi osobowemu.

Następują przestępstwa skierowane w pierwszym rzędzie prze-

ciw prawom jednostek, w szczególności przestępstwa przeciw obyczajności (rozdział XXI); przeciw życiu i ciału (rozdz. XXII); przeciw wolności osobistej (rozdz. XXIII); przeciw czci (rozdz. XXIV) i przeciw majątkowi (rozdz. XXV do XXIX), mianowicie kradzież i pokrewne przestępstwa, wymuszenie i rabunek, oszustwo, pokrzywdzenie wierzycieli (bankructwo oszukańcze i lekkomyślne) i przestępstwa karygodnego wyzysku. Do tych ostatnich zalicza projekt oprócz lichwy, dwa nowe przestępstwa, tj. nakłanianie do gry giełdowej ludzi niedoświadczonych i lekkomyślnych, oraz matactwa przy licytacyach, tj. podstępne porozumienie się dla obniżenia ceny nabycia rzeczy na licytacji.

Na uwagę tu zasługuje wprowadzenie obok kradzieży przestępstw nowych: samowładnego przywłaszczenia sobie rzeczy (*eigenmächtige Aneignung*) i usunięcia obcej rzeczy (*Entfremdung*).

Pierwsze zachodzi, jeśli kto przywłaszcza sobie rzecz obcą bez zamiaru przysporzenia sobie korzyści majątkowej. Ulega ono karze więzienia lub aresztu do trzech miesięcy, lub też grzywnie do tysiąca koron; jest jednak zupełnie bezkarne, jeśli rzecz nie ma prawie żadnej wartości. Drugie zachodzi, jeśli kto przywłaszcza sobie rzecz małej wartości, a to w celu bezpośredniego jej użycia lub zużycia; ulega ono karze więzienia lub aresztu do 2 tygodni lub grzywnie do 200 K; staje się zaś taksamo bezkarne, jeśli rzecz nie ma prawie żadnej wartości.

Jedno i drugie przekroczenie ścigane będzie tylko na podstawie umocowania pokrzywdzonego.

W sposób analogiczny wprowadza projekt obok oszustwa przestępstwo nowe, tj. wyłudzenie (*Prellerei*), pod które podpadają oszustwa drobniejsze, jak np. bezpłatne skorzystanie z automatu (np. przez wrzucenie blaszki zamiast monety), korzystanie z koncertu, przedstawienia teatralnego, lub środka komunikacyjnego bez opłaty biletu itp

Celem tych postanowień jest odebranie drobniejszym naruszeniom cudzej własności nazw hańbiących kradzieży i oszustwa, i nadanie im nazwy mniej hańbiącej w opinii publicznej.

Dla tej samej przyczyny utworzono osobne przestępstwo kłusownictwa (*Wilderei*), ażeby nie nazywać nadal kradzieżą czynów, których opinia powszechna za kradzież nie uważa.

Nowe są rozdziały XXX i XXXI projektu, zawierające posta-

nowienia o działaniach karygodnych przeciw gospodarczemu porządkowi i o naruszeniu tajemnic prywatnych.

Rozdział XXX zawiera w szczególności postanowienia przeciw fałszowaniu środków spożywczych, przeciw niełojalnej konkurencji, przeciw manipulacyom, mającym na celu sztuczne podniesienie lub obniżenie kursu papierów wartościowych lub towarów, przeciw nakłanianiu do wychodźstwa, przeciw nadużywaniu siły roboczej osób nieletnich, młodocianych i kobiet, przeciw włóczęgostwu i żebractwu, wreszcie przeciw grze hazardowej uprawianej zarobkowo. Gra zwyczajna natomiast — nie zarobkowa — chociaż hazardowa, nie będzie już według projektu podpadała pod karę.

Rozdział XXXI otacza sankcją karną nie tylko naruszenie tajemnicy listów i telegramów, ale i tajemnicy zawodu, fabrykacji, przemysłu itp.

W rozdziale XXXII zawiera projekt postanowienia karne przeciw uszkodzeniu rzeczy, przeciw uszczupleniu majątku i przeciw nadużyciu zaufania.

Projekt rozróżnia ściśle uszkodzenie rzeczy (Sachbeschädigung) i uszczuplenie majątku (Vermögensschädigung). To drugie zachodzi, jeśli wyrządono komu szkodę majątkową bez uszkodzenia substancji rzeczy, np. wypuszczono z klatki obcego rzadkiego ptaka, zapalono złośliwie w obcym domu światło elektryczne, za co właściciel niepotrzebnie musiał płacić itp.

Kwalifikacja tego rodzaju złośliwych czynów napotykała w obecnym kodeksie karnym na znaczne trudności.

Do tej grupy przestępstw zalicza projekt także wszelkiego rodzaju nadużycie szczególnego zaufania w celu przysporzenia sobie lub trzeciemu korzyści majątkowej.

Podpada tu rzecznik prawny, zarządca obcych interesów prawnych itp., w szczególności także komisant (w rozumieniu prawa handlowego), który w wykonaniu zleconego sobie interesu działa wbrew obowiązкови swemu z szkodą swego mandanta, aby sobie lub osobie trzeciej przysporzyć bezprawną korzyść majątkową.

Rozdział XXXIII zawiera postanowienia o paserstwie, o popieraniu zbrodni i o nabywaniu rzeczy podejrzanych.

Rozdział XXXIV zawiera bardzo obszerne i przeważnie nowe dla naszego prawa karnego postanowienia o przestępstwach niebezpiecznych dla ogółu (gemeingefährliche strafb. H.), do których projekt zalicza podpalenie, spowodzenie powodzi, zbrodnie dynamitowe,

wywołanie niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia ludzkiego przez najróżnorodniejsze działania, rozszerzanie chorób roślinnych lub zwierzęcych itp.

Z licznych nowych zupełnie przestępstw w tym rozdziale zamieszczonych zasługuje na wzmiankę niedotrzymanie umowy o dostawę środków żywności lub innych przedmiotów koniecznych dla odwrócenia głodu, powodzi lub innej koniecznej potrzeby.

Rozdział XXXV zawiera szereg przestępstw odnoszących się do żeglugi morskiej, a przeważnie nowych w prawie karnem austriackiem.

Rozdział XXXVI wreszcie — ostatni rozdział części szczególnej — zawiera, jak wspomnieliśmy, przekroczenia porządkowe.

Z nowo wprowadzonych przestępstw projektu zasługuje jeszcze na podniesienie zakaz ogłaszania w piśmie drukowem, rozszerzania jak i wystawiania na widok publiczny obrazu osoby ściganej za zbrodnię, i to tak przez czas śledztwa aż do wyroku, jak i przez dalszy okres całego roku po zasądzeniu. Przekroczenie tego zakazu, który ma na celu zapobieganie, aby zbrodniarzy w t. zw. procesach sensacyjnych nie czyniono bohaterami i nie nadawano im rozgłosu, ulega karze do 6 tygodni, obok której może sąd nałożyć grzywnę do tysiąca koron.

Jak z powyższego krótkiego poglądu na część szczególną projektu widać, charakterystycznym jego znamieniem jest znaczny przyrost przestępstw, w szczególności otoczenie sakcją ustawy karnej całego szeregu czynów, dotąd pod prawo karne nie pociąganych, jak różnych działań skierowanych ku wyzyskowi, dalej działań naruszających moralność, porządek gospodarczy, zaufanie, bezpieczeństwo ogólne itp. Pod prawo karne podciągnięto ze względu na wielkie niebezpieczeństwo nawet niedotrzymanie umowy prywatno-prawnej o dostawę (*Verletzung einer Lieferungspflicht*) w szczególności, jeżeli dostawcy w czasie grożącej lub już toczącej się wojny, w czasie głodu, zarazy, powodzi, lub w podobnych okolicznościach nie dotrzymują kontraktu dostawy, czy to rozmyślnie, czy z niedbalstwa i nie dostarczają na czas potrzebnych przedmiotów lub dostarczają ich w nieodpowiedniej jakości. Z drugiej strony projekt łagodzi znacznie wiele zbyt surowych postanowień kodeksu obowiązującego.

W szczególności łagodzi kwalifikację przestępstw, bo liczne działania, stanowiące dziś zbrodnię, będą w przyszłości tylko wy-

stępkami, jak obraza majestatu i członków rodziny cesarskiej, obraza religii, zbrodnie z § 129 kod., cały szereg gwałtów itd.

Zniknął osławiony § 81 kod.

Nie będzie więcej podpadać pod prawo karne nierząd przeciwny naturze *ratione generis* (§ 129 lit. a, kod. k.).

Bezkarne zostanie fałszywe zeznanie, jeśli sprawca dobrowolnie, nie dlatego, że wie, iż czyn jego odkryto, odwoła zeznanie, zanim na podstawie onegoż nastąpiło jakieś zarządzenie lub rozstrzygnięcie władzy.

Taksamo uznaje projekt fałszywe zeznanie za bezkarne, jeżeli świadek, który je złożył, sam popełnił czyn, z powodu którego był słuchany w charakterze świadka, a nie mógł się od świadectwa uchylić bez narażenia się na śledztwo karne. Przez to postanowienie rozwiązuje projekt w duchu łagodniejszym kwestyę od dawna wątpliwą i sporną w judykaturze Trybunału Najwyższego co do fałszywych zeznań złożonych w położeniu przymusowem.

Na uwagę zasługuje również postanowienie § 179, według którego fałszywe odpowiedzi świadka na pytania o tak zwane »generalia« (wiek, religia, stan) wtedy tylko będą karane, jeżeli sędzia obok ogólnego pytania co do tych stosunków zadał świadkowi szczególne pytanie co do prawdziwości udzielonych odpowiedzi, i to w protokole wyraźnie stwierdzono.

Niezwykle surowe postanowienia karne przeciw fałszowaniu pieniędzy znacznie są złagodzone.

Wreszcie przez znaczne podwyższenie wartości przedmiotu, tam gdzie ona jest podstawą kwalifikacji czynu, wyeliminowano wiele przestępstw z szeregu zbrodni, a uczyniono je przekroczeniami lub występkami. W szczególności kradzież, sprzeniewierzenie i oszustwo stają się zwyczajnie (o ile nie zachodzą szczególne okoliczności podwyższające kwalifikacyę) występkami dopiero, jeśli wartość przedmiotu przekracza kwotę 100 K. Do tej granicy wartości będą one tylko przekroczeniami.

Ze wskutek tego podwyższenia granicy wartości miarodajnej dla kwalifikacji czynu, liczba zbrodni znacznie zmaleje, jest rzeczą niewątpliwą a bardzo pożądaną, bo dzisiejsza granica wartości kodeksu dawno już nie odpowiada rzeczywistej wartości i znaczeniu pieniędzy w naszych czasach.

Że naszkicowany powyżej tylko w ogólnych zarysach projekt

austr. ustawy karnej przedstawia znaczny postęp wobec dzisiejszego ustawodawstwa karnego, nie ulega zdaje się wątpliwości.

Czy i w którym kierunku wymaga zmian, czy mianowicie nie należałoby zmienić niejednego postanowienia, biorąc za wzór projekt niemiecki lub szwajcarski, to będzie rzeczą krytyki, której uwagi będą uwzględnione przy ostatecznej redakcyi projektu, jaka nastąpi przed przedłożeniem go Radzie Państwa.

